

Інформатизація та інформаційні технології

УДК 004:347.453.8

САНДУЛ В.С., головний спеціаліст відділу взаємоз'єднання мереж та інфраструктури Департаменту зв'язку Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації України
ХОХОТВА І.І., директор Департаменту зв'язку Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації України

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У ГАЛУЗІ ЗВ'ЯЗКУ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. Щодо удосконалення законодавства з урегулювання відносин у галузі зв'язку в умовах воєнного чи надзвичайного стану та тимчасової окупації Автономної Республіки Крим.

Ключові слова: телекомунікаційні послуги, умови воєнного та надзвичайного стану, оператори/провайдери, споживачі телекомунікаційних послуг.

Аннотация. Относительно усовершенствования законодательства по урегулированию отношений в области связи в условиях военного или чрезвычайного положения и временной оккупации Автономной Республики Крым.

Ключевые слова: телекоммуникационные услуги, условия военного и чрезвычайного положения, операторы/провайдеры, потребители телекоммуникационных услуг.

Summary. Regarding the improvement of legislation on the settlement of relations in the field of communications in conditions of martial law or state of emergency in connection with the temporary occupation of the Autonomous Republic of Crimea.

Keywords: telecommunication services, the conditions of the martial law and state of emergency, the operators/service providers, consumers of telecommunication services.

Постановка проблеми. Останні події, що призвели до соціальної нестабільності в Україні і спровокували збройну агресію з боку Росії та анексію Криму, виявили певну недосконалість вітчизняного законодавства щодо врегулювання суспільних відносин, які стосуються сфери зв'язку та інформатизації України.

Окупація частини території суверенної держави, як це не парадоксально, не призвела до технічних втрат ворогуючих сторін. Однак Україну позбавили території, природних та людських ресурсів, що сприяло виникненню значних складнощів, пов'язаних з економічною діяльністю на тимчасово окупованій території, зокрема щодо діяльності в галузі зв'язку.

Для удосконалення врегулювання зазначених відносин необхідно провести відповідні роботи з аналізу й оцінки чинного законодавства України та вжити заходів з його вдосконалення в тій частині, що відповідає сучасній політичній, економічній та міжнародній ситуації.

Метою статті є удосконалення чинного законодавства України в галузі зв'язку з питань врегулювання суспільних відносин між суб'єктами господарювання та органами державної влади різних рівнів в умовах воєнного та надзвичайного стану.

Виклад основних положень. Якщо перефразувати відомий вислів видатного радянського та військового діяча Климента Ворошилова: “Зв’язок – це нерви армії” та викласти його у форматі: “Зв’язок – це нервова система держави”, то стане зрозумілим, що від самопочуття цієї нервової системи залежить не тільки безпека, а й цілісність держави, її інституцій і, що найголовніше, – безпека і майбутнє усього населення цієї держави.

Зважаючи на те, що основним і найбільшим багатством кожної країни є її народ, чисельність якого і є головним показником ефективності державної діяльності, то і вся діяльність державних інститутів влади повинна направлятися на збільшення репродуктивних показників народонаселення і, що важливо, – збереження населення в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Правовою основою для введення воєнного та надзвичайного стану є Конституція України від 28.06.96 р. № 254/96 ВР [1], закони України “Про правовий режим воєнного стану” [2], “Про правовий режим надзвичайного стану” [3] та Указ Президента України, що включають механізми суспільної діяльності в умовах воєнного та надзвичайного стану.

Законом України “Про телекомунікації” від 18.11.03 р. № 1280-IV [4] (далі – Закон про телекомунікації) встановлені повноваження центрального органу виконавчої влади в галузі зв’язку, зокрема в умовах надзвичайних ситуацій та надзвичайного стану, оперативно-технічне управління телекомунікаційними мережами загального користування в період надзвичайного стану, обов’язки операторів і провайдерів телекомунікацій в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану та порядок надання телекомунікаційних послуг в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану.

Водночас, Законом про телекомунікації [4] не визначені повноваження центрального органу виконавчої влади в галузі зв’язку в умовах воєнного стану та зовсім не визначені повноваження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації України (далі – НКРЗІ), в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану.

Частиною другою статті 3 Закону про телекомунікації [4] встановлено, що телекомунікації є невід’ємною частиною виробничої та соціальної інфраструктури України і призначені для задоволення потреб фізичних та юридичних осіб, органів державної влади в телекомунікаційних послугах.

В умовах мирного часу “виникають особливі вимоги до показників якості телекомунікаційних послуг, які характеризують споживчі властивості телекомунікаційної послуги, а головне визначають її здатність задовольнити заявлені, встановлені і замовлені потреби споживача” [5].

Проте, найбільшим та найціннішим показником якості телекомунікаційних послуг, що може безпосередньо вплинути на збереження здоров’я і навіть життя споживачів, є задоволення потреб населення в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану а саме – можливість своєчасно та в достатній мірі інформувати та оповіщати населення.

Вимоги до суб’єктів ринку телекомунікацій щодо реалізації зазначених задач якраз і лежать в площині повноважень НКРЗІ.

Найбільш критичною для виконання в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану залишається реалізація таких основних принципів діяльності у сфері телекомунікацій, як здатність телекомунікаційних мереж зберігати взаємодію та взаємозв’язаність телекомунікаційних мереж для забезпечення можливості зв’язку між споживачами всіх мереж та сталості телекомунікаційних мереж і управління цими мережами з урахуванням їх технологічних особливостей на основі єдиних

стандартів, норм та правил [4], що в умовах воєнного стану покладає на центральний орган виконавчої влади в галузі зв'язку додаткові повноваження, які потребують визначення на законодавчому рівні.

Відповідно до статті 29 Закону про телекомунікації [4] встановлено, що для забезпечення можливості оперативного-технічного управління телекомунікаційними мережами загального користування всіх операторів телекомунікацій в умовах надзвичайної ситуації, надзвичайного та воєнного стану створюється Національний центр оперативного-технічного управління мережами телекомунікацій України (далі – Національний центр).

Частиною третьою зазначеної статті Кабінету Міністрів України надаються повноваження щодо порядку створення та діяльності Національного центру.

Пунктом 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 29.06.04 р. № 812 (далі – Постанова) [6] було прийнято рішення про тимчасове, до створення Національного центру оперативного-технічного управління телекомунікаційними мережами, виконання його функцій центром управління мережами зв'язку відкритого акціонерного товариства “Укртелеком”.

Водночас, Постановою [6] було затверджено Порядок оперативного-технічного управління телекомунікаційними мережами в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану (далі – Порядок).

Зазначений Порядок встановлює:

1. Основні завдання системи оперативного-технічного управління телекомунікаційними мережами.
2. Основні завдання та функції Національного центру.
3. Завдання та функції центрів управління мережами.
4. Порядок взаємодії Національного центру з центрами управління мереж.
5. Обсяги та порядок подання інформації Національному центру.
6. Порядок захисту інформації та забезпечення безпеки системи оперативного-технічного управління телекомунікаційними мережами.

Враховуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що зазначений перелік завдань Національного центру функціонально вичерпний, проте досить об'ємний і (з великою часткою вірогідності з урахуванням обмежених ресурсів оператора) неможливий для виконання центром управління мережами зв'язку публичного (с червня 2011 року) акціонерного товариства “Укртелеком”.

Також, враховуючи приватизацію ПАТ “Укртелеком” та належність матеріально-технічної бази підприємства приватній особі, особиста лояльність якої державі Україна та лояльність його персоналу, що експлуатує телекомунікаційну мережу, нічим не підтверджується та не регламентується, а також той факт, що оперативне управління телекомунікаційними ресурсами держави перебуває у приватній власності, можна стверджувати, що Національного центру в Україні де-факто просто не існує.

В той же час, відповідно до абзацу четвертого пункту 4 Концепції розвитку телекомунікацій в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.06.06 р. № 316-р [7], розвиток телекомунікацій повинен здійснюватися з урахуванням телекомунікаційних потреб національної безпеки та оборони держави.

Пунктом 10 частини першої статті 39 Закону про телекомунікації [4] на операторів і провайдерів телекомунікацій покладено зобов'язання забезпечувати готовність своїх телекомунікаційних мереж до роботи в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану, в тому числі можливість оповіщення своїх споживачів у цих умовах.

Враховуючи сумніви щодо можливості виконання покладених на нього завдань Національним центром, вбачається за необхідне покласти на операторів та провайдерів безальтернативних зобов'язань щодо необхідності оповіщення споживачів в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану.

В той же час слід вживати невідкладних заходів для створення системи управління телекомунікаційними мережами на постійній основі з метою забезпечення телекомунікаційних потреб держави в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану.

Враховуючи реалії сьогодення часу та можливість держави Україна, Національний центр оперативно-технічного управління телекомунікаційними мережами доцільно створити на базі існуючих ресурсів Міністерства оборони України.

Частиною першою статті 65 Закону про телекомунікації [4] оператори, провайдери телекомунікацій в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану зобов'язані забезпечувати якісний зв'язок та оповіщення населення в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Проте за станом на цей час Кабінетом Міністрів України такого порядку не прийнято.

Виникає необхідність приведення у відповідність сьогоденним реаліям норм чинного законодавства України та в першу чергу статей 18, 19 та 65 Закону про телекомунікації [4] в частині визначення статусу Автономної Республіки Крим як тимчасово окупованої території.

Верховною Радою України в першому читанні прийнято проект Закону України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України” (далі – проект Закону).

Частиною другою статті 13 зазначеного проекту Закону на тимчасово окупованій території забороняється будь-яка господарська діяльність, до якої державою застосовуються такі засоби регулюючого впливу, як ліцензування, патентування і квотування, видача дозвільних документів, сертифікація та стандартизація, надання інвестиційних, податкових та інших пільг, надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Водночас, проект Закону встановлює юридичну відповідальність за порушення вимог зазначених у ньому положень та передбачає відповідальність за їх порушення, вже встановлену законодавством України.

За станом на 25.03.14 р. до Реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій [8], що здійснюють свою діяльність у сфері телекомунікацій на території Автономної Республіки Крим, внесено 228 операторів (діяльність яких ліцензується), провайдерів. При цьому дія ліцензій багатьох із операторів телекомунікацій поширюється і на інші регіони України.

Деякі оператори телекомунікацій, а саме – ПрАТ “Київстар” та ПрАТ “МТС Україна” здійснюють свою діяльність, використовуючи ресурси на правах спільної власності з Росією. Такий стан речей потребує врегулювання на законодавчому рівні відносин щодо економічної діяльності на тимчасово окупованій території, і в першу чергу щодо діяльності в галузі зв'язку. Це надасть можливість суб'єктам господарювання здійснювати свою діяльність легально та не всупереч державним інтересам і правовим принципам.

Висновки.

Враховуючи вищезазначене, потреби часу та досить складну внутрішньополітичну та міжнародну ситуацію, зусилля держави мають бути направлені на удосконалення національного законодавства, в тому числі в галузі зв'язку, що створить сприятливі умови для задоволення потреб споживачів у телекомунікаційних послугах та забезпечить безпеку держави Україна.

Для забезпечення окреслених задач потрібно:

1. Внести зміни до законодавчих актів України, що встановлюють правову основу введення воєнного та надзвичайного стану [1 – 4], та розробити і прийняти нові Закони.

2. Внести зміни до Закону України “Про телекомунікації” від 18.11.03 р. № 1280-IV, а саме:

до статі 15 – в частині визначення повноважень центрального органу виконавчої влади в галузі зв’язку в умовах воєнного стану;

до статті 18 – в частині визначення повноважень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації, в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану;

до пункту 10 частини першої статті 39 – щодо покладання на операторів та провайдерів безальтернативних зобов’язань стосовно необхідності оповіщення споживачів в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану;

до статей 18, 19 та 65 – в частині визначення статусу Автономної Республіки Крим як тимчасово окупованої території.

3. Розробити та затвердити відповідно до вимог статті 65 Закону про телекомунікації порядок щодо забезпечення операторами, провайдерами телекомунікацій в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану якісного зв’язку та оповіщення населення.

4. Вжити термінових заходів щодо створення Національного центру оперативно-технічного управління мережами телекомунікацій України.

Зазначені заходи сприятимуть реалізації захисту державних інтересів та задоволенню потреб споживачів на отримання телекомунікаційних послуг в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану.

Використана література

1. Конституція України : Закон України від 28.06.96 р. № 254/96 ВР. – Режим доступу : [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 06.04.00 р. № 1647-III. – Режим доступу : [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

3. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.00 р. № 1550-III. – Режим доступу : [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

4. Про телекомунікації : Закон України від 18.11.03 р. № 1280-IV. – Режим доступу : [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

5. Братіца М.С., Сандул В.С. Про заходи забезпечення якості телекомунікаційних послуг // Інформація і право. – № 2(5)2012. – С. 146-153.

6. Деякі питання оперативно-технічного управління телекомунікаційними мережами в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.04 № 812. – Режим доступу : [//www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)

7. Концепція розвитку телекомунікацій в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.06 р. № 316-р. – Режим доступу : [//www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)

8. Реєстр операторів, провайдерів телекомунікацій : за станом на 25.03.14 р. – Режим доступу : [//www.nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=55&language=uk](http://www.nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=55&language=uk)

~~~~~ * * * ~~~~~